

Att mera ingående visa i vad mån House påverkade de båda stora presidenterna är naturligtvis omöjligt; längre än till de allmänna uttalanden som förut citerats torde det vara svårt att komma. I biografier och historiska översikter berörs sällan "Philip Dru". Houses biograf Smith tycks inte ha haft reda på bokens existens. Jag har intrycket att parallellen mellan Dru och statsledarna anses en smula genant. Men det kan inte betvivlas att Wilson och Roosevelt, med sin smak för enkla, sedligt rena äventyrsböcker och sin kallelse att reformera världen, i förtjusning läste om "Philip Dru" och i hans anda spekulerade om de moderata reformer som skulle skapa en ny värld.

HERBERT TINGSTEN

D • N

27/8 1957

Det vita väldet i Sydafrika

För varje år blir klyftan djupare mellan det sydafrikanska nationalistpartiets stora perspektiv och dess praktiska politik. Det stora perspektivet, apartheid eller separation i egentlig mening, innebär att Sydafrika skulle uppdelas i två eller flera självstyrande områden, reserverade för de skilda raserna; den svarta majoriteten på nio miljoner skulle leva för sig själv och styra sig själv lika väl som den vita minoriteten på tre miljoner. En grupp personer, främst ideologerna inom den reformerta kyrkan, har säkerligen med ärlighet och allvar framfört denna tanke. Men dess utopiska karaktär blir alltmer allmänt genomsådad.

Samliv och samarbete raserna emellan är ofrånkomligt. De vita äger omkring 85 procent av jorden, de svarta reservaten omfattar resten; hur skulle man kunna tänka sig att de vita härskarna överlät större delen av sin jord till en nybildad svart stat eller provins? Medan apartheid förkunnas flyttar de svarta, i flykt från nöden inom sina små reservat, till storstäderna för att få bröd och arbete, och de vitas ekonomi är helt beroende av denna billiga svarta arbetskraft. Vad de svarta ledarna önskar är inte en återgång till en förment idyll av primitivism, utan delaktighet i det välstånd, den kultur och den politiska ordning som de vita representerar. Sedan en av nationalistregeringen tillsatt kommitté i ett väldigt betänkande (Tomlinson-rapporten) analyserade och i realiteten förnekade möjligheten av apartheid för ett par år sedan kan denna lösning anses vara avförd från praktisk politik. Då en och annan nationalistledare ännu talar om apartheid i denna mening — som något som skall komma om 100, 200 eller 500 år — är det inte längre fråga om utopism, utan om illusionism, om ett alibi för den ohyggliga politik som faktiskt bedrivs.

till att begränsa eller omöjliggöra all sorts opposition från de förtryckta sida, mera fullständig segregation, hårdare polisaktioner. Ett flertal ledare för negrerna, indierna och de blandrasiga är numera förbjudna att uppträda offentligt och måste uppehålla sig inom bestämda områden; antalet prygelstraff ökas ständigt, från 4 783 år 1951 till 13 884 år 1955. De onda idéer, för att tala med Alan Paton, som uttrycks i denna politik är att de vitas och de svartas intressen är oförsonligt motsatta samt att vita och icke vita är så olika att allt umgänge dem emellan — utom som herre och tjänare — är onaturligt och farligt.

Men dessa idéer driver också till nya åtgärder, nya lagar. Vissa av dem är bisarra i sin önskan att inte lämna något område öppet för fria mänskliga relationer mellan raserna. Sålunda har bestämmelser om sjuksköterskeväsendet givits; de går ut på att sjuksköterskorna inte får ha en gemensam organisation och att säkra en privilegierad ställning för de vita sköterskorna. I andra fall gäller det "reformer" som — i samma syfte — siktar till att avklippa de viktigaste möjligheterna för svarta och vita att lära känna varann, att samarbeta, att nå ömsesidig uppskattning och förståelse. Universitetet och kyrkorna står här i stridslinjen.

Enligt en skrift som i år utgavs av representanter för de öppna universitetet (The Open Universities in South Africa) finns för närvarande 22 000 studerande vid högskolor; av dem är omkring 1 300 icke vita. De båda för alla raser öppna universitetet ligger i Kapstaden och nära Johannesburg (Witwatersrand); här studerar nära 500 icke vita, en tjugondel av hela antalet inskrivna studenter. Även här upprätthålles en enligt vår syn sträng segregation; man kan inte bo i samma hus, inte sporta eller dansa tillsammans. Undervisningen är dock gemensam, och det umgänge som förekommer mellan studenterna leder enligt allas utsago till en begränsning av rasfördomarna, till arbets- och intressegemenskap. Det är just detta som irriterar nationalistledarna. Därför planerar regeringen — med understöd, enligt omröstningar denna sommar, av sin trogna parlamentsmajoritet — att inom de närmaste åren stänga de öppna universitetet för icke vita. Man utlovar visserligen undervisning i separata högskolor för svarta, indier och blandrasiga, men självfallet skulle denna tilltänkta utbildning bli av sämre beskaffenhet. Betonas bör att de öppna universitetens myndigheter, professorer och studenter protesterat och demonstrerat mot regeringens plan och fått stöd av vissa grupper inom de slutna — för vita redan reserverade — universitetet.

Ty denna politik är ohygglig. Vad man gjort sedan nio år är att i detalj utforma segregationen (apartheid i begränsad mening) och befästa de vitas välde. Liksom i den amerikanska Södern för sextio år sedan, då utvecklingen där gick i samma riktning som nu i Sydafrika, har man utbildat en perfektionism i det onda. Vad som skett under detta senaste år är att de tidigare lagarna om avskiljande och underordning av de icke vita grupperna skärpts och blivit strängare tillämpade samt att nya lagar i samma riktning genomförts eller förberetts. I det förstnämnda häseendet märks: fullföljande av den tvångsmässiga utflyttningen av de svarta från städerna till (ofta usla) lokationer utanför dem, den skommunistlagens användning

Som vanligt har oppositionen varit förgäves.

Jämte universitetsplanen har den mest diskuterade lagen under året varit den som ger ministern för infödingsfrågor (ärkenationalisten Verwoerd) rätt att förbjuda för svarta och vita gemensamma gudstjänster. Detta innebär att den reformerta boerkyrkans segregationspraxis kan påtvingas de kyrkor som följt en mera liberal ordning — främst den katolska kyrkan, men även flera protestantiska samfund.

Nästan alla kyrkor utom den reformerta har förgäves protesterat mot detta oerhörda övergrepp. För svenska kyrkans mission i Sydafrika är den nya lagen mindre viktig, eftersom man ändå måste ha gudstjänster på svenska för de vita medlemmarna och på infödingsspråk — i regel zulu — för de andra. Biskop Erik Sundgren, missionskyrkans chef, har likväl i en intervju i Svenska Kyrkans Missionstidning uttryckt sin oro inför det nya läget. "Det har stått mycken strid om denna lag, och också en del representanter för boerkyrkan har uttryckt sitt missnöje med den; för en tid sen kallade en större vit boerförsamling i Kapprovinsen en svart präst att predika i deras

kyrka, vilket ju var en demonstration mot den nya lagen. Lagen har emellertid nu gått igenom i parlamentet, och det är svårt att säga vad den i praktiken kommer att innebära för missionsarbetet i städerna. Liksom de flesta andra missioner i Sydafrika har vår kyrkas mission protesterat mot denna lag och förklarat att den är oförenlig med kristna principer och därför inte kan accepteras."

Nationalistpolitiken synes gå mot polisvälde eller katastrof — eller ett polisvälde följt av en katastrof. En ljuspunkt är att debatten för de vita ännu i huvudsak är fri och att denna debatt visar att kritik, eftersinande och samvetsnöd finns inom alla läger.